

Instans: Norges Høyesterett - Dom.

Dato: 2005-05-30

Publisert: HR-2005-00853-A - Rt-2005-682

Sammendrag: Familierett. Samværsrett og daglig omsorg. Barneloven §48, §42. Saken gjaldt spørsmål om daglig omsorg og samværsrett for en ti år gammel jente. Selv om jenta ønsket å bo hos moren, ga Høyesterett faren den daglige omsorgen. Det ble blant annet lagt vekt på at denne løsningen ga best mulighet for stabilitet og kontakt med foreldrene.

Saksgang: Stavanger tingrett - Gulating lagmannsrett LG-2003-16440 - Høyesterett HR-2005-00853-A, (sak nr. 2004/1864), sivil sak, anke.

Parter: B (advokat Inger Marie Sunde) mot A (advokat Kåre Tengs-Pedersen - til prøve).

Forfatter: Gussgard, Coward, Støle, Skoghøy, Gjølstad. §(1)

(1) Dommer **Gussgard**: Saken gjelder hvilken av foreldrene en ti år gammel pike skal bo fast hos, og samværsrett for den andre av foreldrene.

(2) B og A ble samboere i 1981 og giftet seg senere. De har to døtre, D, født *.*. 1984 og C, født *.*. 1994. Foreldrene ble separert i februar 1999. I den forbindelse inngikk de en avtale om felles foreldreansvar og om at C skulle bo sammen med mor, D sammen med far, og med samværsrett for begge foreldre. I de første par årene etter separasjonen bodde alle i Stavangerområdet. A overtok fellesboligen, B bosatte seg på X. I 2001 flyttet hun til Y, der hun bor i dag med C og sin samboer. Sommeren 2002 flyttet A til Z til den samboeren han har i dag, mens D bosatte seg i Oslo.

(3) I juli 1999 reiste B sak med krav om daglig omsorg for begge barna. Den 11. november 1999 ble det inngått et rettsforlik. Den tidligere avtalen om omsorgen for døtrene ble opprettholdt. Far skulle ha samvær med C etter lovens normalordning, men det ble åpnet for utvidet samvær dersom «dette for øvrig lar seg tilpasse».

(4) Samværet mellom C og far stoppet opp i januar/februar 2002. Mor hevdet at C ikke lenger ville besøke ham. Krav om tvangsgjennomføring ble tatt til følge av Ryfylke namsrett, som ved kjennelse 1. juli 2002 tilpliktet B å betale bøter dersom A ikke fikk de samvær han hadde krav på. Avgjørelsen ble stadfestet av lagmannsretten. Noe samvær kom likevel ikke i stand.

(5) Forut for namsrettens avgjørelse hadde A sendt en bekymringsmelding til barneverntjenesten, blant annet under henvisning til at hans samværsrett ble sabotert. Det ble opprettet en undersøkelsessak, men ikke funnet grunnlag for tiltak etter barnevernloven. Foreldrene ble rådet til å kontakte et familievernkontor for å få hjelp til å «reduere konfliktene, og lage praktiske avtaler som avhjelper Cs lojalitetskonflikt».

(6) I mars 2003 reiste B sak med krav om at A ikke skulle ha samvær med datteren. Samtidig reiste han sak med krav om daglig omsorg for C. Sakene ble forenet til felles behandling. Ryfylke tingrett avsa dom 2. september 2003 med slik domsslutning:

«I sak nr. 03-00100 A:

1. A skal ha slik samværsrett med datteren C:

- første gang en dag i Stavanger/Y-området
- andre gang en helg fra lørdag til søndag i Stavanger/Yområdet
- deretter en helg hver måned fra fredag til søndag
- annenhver jul og påske, annenhver vinter- og høstferie og fjorten dager i sommerferien

Første samvær skal finne sted innen en måned fra forkynnelsen av dommen, andre samvær innen to uker etter første samvær, og første helgesamvær i Z innen en måned etter det igjen, etter nærmere avtale mellom partene.

2. B skal betale saksomkostninger til det offentlige med kroner 17.595,- - syttentusenfemhundreogtjuefem - innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse.
3. B skal betale saksomkostninger til A med kroner 4.725,- - firetusensjuhundreogtjuefem - innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse.

I sak nr. 03 -00101 A:

1. C skal bo fast hos sin mor B.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.»

(7) Tingretten fant omsorgsspørsmålet vanskelig, men var ikke i tvil om at Cs motvilje mot å besøke faren hadde sammenheng med konflikten mellom foreldrene. Retten la til grunn at mor hadde uttalt seg negativt om far til C, og at mor ved en anledning hadde sagt til far i telefonen at han aldri skulle få se C mer. Uttalelsen kom i forbindelse med at far, da han vinteren 2002 hadde besluttet å flytte til Z, underrettet om dette og om at han ville selge en kolonihagehytte, som mor var knyttet til, men som han hadde overtatt på skifte i 1999. Etter tingrettens oppfatning klarte ingen av foreldrene å skjerme C for konflikten dem imellom. Den oppnevnte sakkyndige var under tvil kommet til at C fortsatt burde bo hos mor.

(8) A anket over omsorgsavgjørelsen, mens B motanket over samværsavgjørelsen. Gulating lagmannsrett avsa dom 26. oktober 2004 (LG-2003-16440) med slik domsslutning:

«1. A tilkjennes den daglige omsorgen for C. Iverksettelse 3 januar 2005.

2. B skal ha slikt samvær med datteren, C:

- en helg hver måned fra fredag til søndag, første gang 14-16 januar 2005
- annenhver jul og påske,
- annenhver vinter- og høstferie,
- fire uker sommerferie.

3. Saksomkostninger for lagmannsretten i anken tilkjennes ikke.

4. I saksomkostninger for lagmannsretten i motanken betaler B til det offentlige 20.000 - tjuetusen - kroner innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven §3 første ledd første punktum fra forfall til betaling skjer.»

(9) Lagmannsretten la til grunn at det ikke var forhold hos far som hadde medført problemer for utøvelse av samværsretten. Problemene hadde sammenheng med mors motvilje mot samvær og hennes påvirkning av C ved negativ omtale av far. Uttalelsen om samværsnekt i forbindelse med fars flytting og salg av kolonihagehytta ble trukket frem. Lagmannsretten la avgjørende vekt på at C ville få den beste og mest vedvarende kontakt med begge foreldre ved at faren fikk den daglige omsorgen. Det var ikke oppnevnt sakkyndig for lagmannsretten.

(10) B har anket til Høyesterett over lagmannsrettens saksbehandling og rettsanvendelse. Saksbehandlingsanken er senere frafalt. Spesialist i barne- og ungdomspsykiatri Solfrid Hjellset Larsen ble oppnevnt som sakkyndig for Høyesterett. Hun har avgitt en skriftlig erklæring og har utdypet denne under ankeforhandlingen. Det er fremlagt skriftlige parts- og vitneforklaringer og enkelte nye dokumenter.

(11) *Den ankende part* - B - har i korte trekk anført:

(12) Lagmannsrettens bevisvurdering aksepteres i utgangspunktet, også kritikken av henne.

(13) Grunnlaget for lagmannsrettens avgjørelse er at far som omsorgsperson ville gi C best kontakt med begge foreldre. Dette er et for snevert vurderingstema. Hva som er det beste for barnet, må avgjøres ut fra en konkret helhetsvurdering, og i denne saken står betydningen av miljøskifte like sentralt som i hvilken grad C vil få best kontakt med begge foreldre. Retten har for øvrig ikke vurdert

hvordan skifte av omsorgsperson vil fungere i praksis, når C etter samvær med mor vil måtte sendes tilbake til far, som hun ikke ønsker å bo hos.

(14) C har bodd sammen med sin mor i ca. seks år etter separasjonen og har bare hatt samvær med faren tre ganger etter januar 2002. Hun fylte 10 år i desember og har sitt sosiale miljø knyttet til hjem, skole, venninner og fritidsaktiviteter. Hun er generelt en velfungerende jente, som trives på Y. Motviljen mot faren er sterk. Lagmannsrettens avgjørelse ga henne store problemer, også i form av fysiske plager som magesmerter og kvalme, noe som har ført til stort fravær fra skolen. Det er ingen enkel sak å flytte henne til Z, der hun også vil møte fars samboer, som hun har lite kjennskap til. Cs ønske må tillegges stor vekt. Etter mors mening vil flytting til far innebære en betydelig risiko for skade på hennes psykiske helse. Det foreligger ikke tilstrekkelig sterke grunner til å endre situasjonen med daglig omsorg hos mor, en ordning som har fungert meget godt.

(15) Motviljen mot å besøke far har et mer sammensatt årsaksbilde enn det lagmannsretten har lagt til grunn. Vegring mot å besøke far kom til uttrykk før han flyttet til Z, og har bare forsterket seg. Far må ta sin del av ansvaret for dette. Mor motsatte seg ikke samvær, og foreldrene har flere ganger diskutert å få dette til, men med få unntak har det strandet på at C ikke har villet. Under sakens gang har mor stilt seg positiv til rettsmegling og har fremsatt forslag til samværsavtale, riktignok med et begrenset omfang, men samvær ut over dette anså hun umulig å gjennomføre i praksis.

(16) Ingen av foreldrene har klart å skjerme C fra sine konflikter. Far har utsatt henne for en intens påvirkning gjennom utallige brev og telefonoppringninger, der han har kritisert mor og dermed involvert C i partenes problemer. C synes at far maser, og at han ikke hører på hva hun har å si. Han tar ikke hensyn til hennes meninger. De tre besøkene hos far etter januar 2002 har ikke vært særlig vellykkete.

(17) Selv om mor ønsker at C skal ha samvær med sin far, er kommunikasjonsproblemene mellom foreldrene så alvorlige at en samværsordning neppe vil kunne gjennomføres for tiden. Fars henvendelser til mor og til C etter lagmannsrettens dom viser at han opprettholder konfliktnivået. Avstanden mellom Y og Z medfører også praktiske problemer så lenge C er så ung som hun er. Dersom retten likevel skulle komme til at far har krav på samvær, bør dette ikke starte før minst et år frem i tid. Gjennom en årrekke har rettslige konflikter influert negativt på Cs tilværelse, og hun trenger nå en lengre, rolig periode uten de problemer som samvær med far skaper.

(18) B har nedlagt slik påstand:

«Prinsipalt:

1. C skal ha fast bosted hos mor B.
2. A skal inntil videre ikke ha samvær med C.

Subsidiært:

1. C skal ha fast bosted hos mor B.
2. A skal ha samvær med C fastsatt etter rettens skjønn.

Atter subsidiært for det tilfelle at C skal ha fast bosted hos A:

1. B skal ha samvær med C fastsatt etter rettens skjønn.

I alle tilfeller:

Det offentlige tilkjennes sakens omkostninger for samtlige rettsinstanser.»

(19) *Ankemosparten* - A - har i korte trekk anført:

(20) Lagmannsrettens dom er riktig. Avgjørelsen er tatt etter samtaler med C og etter en meget omfattende bevisførsel for øvrig, herunder forklaring fra D. Det ble også avspilt lydbandopptak og vist videofilm fra samvær mellom C og far etter januar 2002.

(21) Det foreligger et rettskraftig rettsforlik som regulerer hans samværsrett med C. Samværene

fungerte godt fra separasjonen i 1999 til januar 2002. Mor truet med å avskjære samvær med C den gangen han sa fra om at han ville flytte til sin samboer i Z og selge kolonihagehytta. Siden har hun sabotert samværsretten, snakket nedlatende om ham overfor C og sågar kommet med usanne påstander om at han er drikkelig og voldelig. Mors påvirkning er årsaken til Cs vegring mot å besøke ham. Uten denne ville det ikke vært problemer i dag. De tre samværene etter februar 2002 kom i stand etter store vanskeligheter.

(22) Mors rettsstridige og vedvarende krenkelse av samværsretten må få konsekvenser. Den sakkyndige har gitt uttrykk for at hun ikke har tro på at en samværsrett for far vil la seg gjennomføre for tiden. Det beste for C i denne situasjonen er at omsorgen overføres til ham, slik den sakkyndige går inn for. Han har ingen problemer med å sørge for at hun får samvær med sin mor.

(23) De brevene han har sendt C, og som den sakkyndige mener var uheldig utformet, må vurderes ut fra den vanskelige situasjonen han var i og som stresset ham. Mor lot C høre på telefonsamtaler mellom foreldrene og involverte henne på denne og andre måter i partenes problemer. Han følte et sterkt behov for å rette opp det inntrykk mor ga C av ham.

(24) A har nedlagt slik påstand:

«1. Prinsipalt:

Gulathing lagmannsretts dom stadfestes - dog slik at det fastsettes ny dato for iverksettelse, jf. pkt. 1.

2. Subsidiært:

A tilkjennes samværsrett etter rettens bestemmelse.

3. A, eventuelt det offentlige, tilkjennes saksomkostninger for alle instanser.»

(25) **Jeg er kommet til at** anken ikke kan føre frem. Som lagmannsretten mener jeg at far bør ha den daglige omsorgen for C, med samværsrett for mor. Jeg har således funnet at vilkårene i barneloven §64 annet ledd for endring av det rettsforliket som partene inngikk i november 1999, foreligger. Når avgjørelsen om daglig omsorg og om samværsrett i henhold til barneloven §48 først og fremst skal rette seg etter det som er best for barnet, kan kravet om «særlege grunnar» for endring ikke forstås som noe strengt krav.

(26) Barneloven §42 og §43 regulerer henholdsvis barnets rett til samvær med begge foreldre og samværsretten for den av foreldrene som barnet ikke bor fast sammen med. Også §31 annet ledd, slik den lyder etter endring ved lov nr. 40/2003, må få betydning, selv om endringen etter ikrafttredelsesbestemmelsene ikke får direkte anvendelse. Lovendringen innebærer at et barn som er fylt syv år, har rett til å si sin mening før det tas en avgjørelse om dets personlige forhold. Når barnet er fylt 12 år, skal det legges stor vekt på hva barnet mener.

(27) For avgjørelsen av anken er det nødvendig å supplere lagmannsrettens premisser med en del av de faktiske opplysningene i saken for øvrig, herunder om forhold som er inntrådt etter lagmannsrettens dom. I den forbindelse nevner jeg at det for Høyesterett, som for lagmannsretten, er vist et redigert videoopptak fra Cs besøk i Z i 2003/2004. Etter min mening har opptak som dette liten verdi som bevis for relasjonen mellom barn og foreldre. Slike opptak vil bare kunne vise korte utsnitt fra et lengre samvær, og hensett til formålet vil opptak regelmessig bli gjort i situasjoner der barnet er eller synes å være fornøyd og glad. Selv om barnet i realiteten vegrer seg mot samvær, vil små barn kunne avledes slik at bildene blir slik som far eller mor ønsker. Videoopptak kan på denne måten virke villedende.

(28) Lagmannsretten har lagt til grunn at begge parter har tilstrekkelig omsorgsevne, og at samværene fungerte tilfredsstillende frem til januar 2002, da regelmessige samvær opphørte. Lagmannsretten fant ikke grunnlag for mors anklager om at ektemannen hadde truet henne med pistol til å underskrive avtalen om skifte og omsorg/samvær med barna, eller for at han var voldelig og misbrukte alkohol. Vitner som hadde vært til stede, hadde forklart om rolige forhold da avtalen ble underskrevet.

Lagmannsretten fant i det hele tatt ikke holdepunkter for at forhold hos far hadde ført til problemer for utøvelse av samværsretten. Mors motvilje mot samvær og hennes påvirkning av C ved negativ omtale av far ble oppfattet som årsak til at samvær opphørte. I den forbindelse vises det til lydbandopptak av en telefonsamtale der far forteller at han skal flytte til Z og selge sin kolonihagehytte, og der mor sier at han da ikke vil få se C mer.

(29) Jeg legger lagmannsrettens bevisvurdering av disse forhold til grunn, med ett unntak. På bakgrunn av den sakkyndiges uttalelser og bevismaterialet for fars opptreden overfor mor og C, vurderer jeg spørsmålet om bakgrunnen for Cs samværsvegring noe annerledes enn lagmannsretten. Jeg er enig i at den direkte foranledning til at samværene ble brutt, må søkes i måten mor forholdt seg på til fars flytting og hyttesalg. Det synes rimelig klart at mor reagerte på dette i en slik grad at hun satte hensynet til C til side for å straffe far. Det er videre bevis for at mor har omtalt far negativt i samtaler med C, at hun har gitt henne den oppfatning at faren drikker og er voldelig, og at hun har trukket henne inn i partenes konflikter.

(30) Etter min oppfatning må imidlertid far ta sin del av ansvaret for at situasjonen er blitt så tilspisset som den er. At C hadde problemer med samvær før vinteren 2002, er det ikke dekning for. I en redegjørelse fra barneverntjenesten i august 2002 er C referert slik at hun sa «det var kjekkt før, før jeg visste kordan han var, at han slo og drakk og sånn», og at hun før hun fikk vite om dette, hadde trodd at «han bare var snill og grei og koselig». Men måten far taklet samværsbruddet på, har åpenbart hatt virkning for hennes innstilling til ham. At han har vært opprørt og sint og har gitt uttrykk for det i telefonsamtaler med mor, er forståelig. Men han forsto tidlig at C til tider overhørte disse samtalene, og han var klar over at krangel mellom foreldre går inn på barn. Han burde forstått at situasjonen ikke kunne endres ved de altfor hyppige telefonhenvendelser til mor og til C personlig. Presset ble for sterkt. Cs inntrykk ble at far maste. Dette ga hun uttrykk for allerede i juni 2002 til barneverntjenesten. Det er fremlagt flere brev fra far til C etter lagmannsrettens dom, og også disse viser at han - bevisst eller ubevisst - har trukket henne inn i konflikten med mor. C har vært utsatt for press fra begge foreldre, og hun opplevde tidlig en lojalitetskonflikt.

(31) De tre samværene mellom C og far etter vinteren 2002 fant sted i november 2003, i januar 2004 og sommeren 2004. Selv om det var slik at C motsatte seg disse samværene, må mor bebreides for ytterligere å ha vanskeliggjort situasjonen, uten at jeg finner grunn til å gå inn på enkeltheter. I det hele tatt har hun forsømt det ansvaret hun etter loven har til å medvirke til at C får samvær med sin far.

(32) Avgjørelsen av hvem av foreldrene som bør ha omsorgen for C, skal avgjøres etter forholdene i dag og etter det som fremstår som det beste for henne i tiden fremover.

(33) C har nå bodd ca. seks år med mor alene som nærmeste omsorgsperson, og det er lett å forstå at hun motsetter seg flytting. Det vil innebære et betydelig miljøskifte å flytte til Z, og tanken på flytting har åpenbart uroet C i sterk grad. Jevnlig samvær mellom far og C har vært brutt i mer enn tre år, og både etter mors og den sakkyndiges oppfatning er konfliktnivået slik at samvær neppe vil komme i stand før C selv ber om det, dersom hun blir boende hos mor.

(34) Den sakkyndige har beskrevet foreldrene som svært ulike personlighetstyper, noe som kan forklare at ekteskapet ble konfliktfylt. Uansett hvem av dem som får omsorgen for C, vil hun få problemer. Oppgaven blir dermed å se på hvilken av partene som kan gi henne størst grad av stabilitet i tilværelsen og et best mulig forhold til begge foreldrene. Spørsmålet må vurderes under den forutsetning at dersom mor skal ha den daglige omsorgen, må far gis samværsrett. Situasjonen er ikke slik at far kan nektes samvær; det ville ikke være til Cs beste.

(35) Den sakkyndige har i sin skriftlige erklæring vurdert omsorgsspørsmålet ut fra tre hypoteser om hva som enkeltvis eller i kombinasjon kan forklare Cs motvilje mot faren i de siste årene. Den første hypotesen - A - er at opphøret av samvær skyldes en kynisk sabotasje av fars samværsrett fra mors side. Hypotese B tar utgangspunkt i at det kan tenkes at C har en usikker «autonomiutvikling» i

relasjon til mor. Dette kan både handle om at C har psykiske problemer som gjør det vanskelig for henne «å gå fra mor», og det kan være slik at mor har vansker med å «slippe» C, at mor «klamrer seg» til henne. En tredje forklaring - C - kan være en «tilpasningsforstyrrelse/kronisk stress lidelse (- -) med delvis invalidiserende symptomer (angst og kroppslige plager)» som svinger med rettssakene, med krav hun møter og med konfliktsituasjonene mellom foreldrene. Ut fra hypotese C kan det tenkes at Cs symptomer aktiverer beskyttelsesmekanismer hos mor. De tre hypotesene drøftes inngående i relasjon til opplysningene i saken og den sakkyndiges oppfatning av foreldrene, deres karaktertrekk og reaksjonsmønster, og av C.

(36) I drøftelsen under hypotese A heter det blant annet:

«... Hvis hypotese A er riktig vil en kunne kalle mors atferd for bevisst klamring i forhold til C med den hensikt å oppnå økonomiske fordeler, eller for å straffe far. Dette er, uansett hensikt, et psykisk overgrep og handler om at mor tar fullstendig kontroll over jenta i relasjon til far, og manipulerer slik at jenta etter hvert gir opp sine ønsker om å ha kontakt med far. Barnet gir opp fordi lojalitetskonflikten gir for stort psykisk ubehag og slitasje på jenta i det lange løp. ...»

(37) I drøftelsen under hypotese B heter det om C blant annet:

«C synes generelt ikke å ha hatt særlig alvorlige psykiske vansker; heller ikke pr. dags dato (- -). Hun har virket rimelig robust og velfungerende generelt vurdert. Dette inntrykk kan begrunnes med at hun har fungert godt sosialt, og at hun gjennomgående har hatt normal fungering på skolen. Hun har i det siste hatt et betydelig skolefravær etter dommen i lagmannsretten. - - -

C sine aktuelle somatoforme plager (kvalme, «belte rundt magen», hodepine etc) vil kunne karakteriseres som forståelige og normale reaksjoner (frustrasjon, stressreaksjon, angst/tristhet) på motstridende følelser i henne. Disse kan svinge noe fra dag til dag. «Beltet» synes å bli utløst når hun skal gå på skolen og ved innsøvning, noe som taler for at det nettopp er i «avskjedssituasjoner» hun er mest sårbar, og at kjerneproblemet sannsynligvis er bekymring for å forlate hjemmet/mor og redsel for å bli overrumplet av far. Jfr hennes egen beskrivelse av bildene og alle tankene hun har i hodet angående far. U.t. vil anta at vanskene først og fremst handler om et noe avhengig og utrygt samspill mellom henne og mor (gjensidig bekymring for hverandre), hvor C har vansker med «å gå» og mor har vansker med å «slippe» henne. ..

(38) Den sakkyndige konkluderte med at årsaksforholdet bak samværsbruddet er komplisert, og at det sannsynligvis er forårsaket av elementer både fra hypotese A, B og C. I erklæringen gis det uttrykk for at dersom det dominerende årsaksforholdet er som beskrevet under hypotese A og B, vil det klart beste for C være å flytte til far, mens dette frarådes dersom C har en «alvorlig psykisk stressreaksjon, der far sine handlinger gir vesentlige bidrag» - hypotese C. Deretter heter det:

«Uansett omsorgssituasjon vil det beste være, for C, at foreldrekonflikten dempes så mye som mulig, og at jenta systematisk og gjennomført «trekkes ut av konflikten» og fritas for ansvar, skyld og skam. Dvs. at foreldrene, i forbindelse med utøvelse av daglig omsorg og samvær, må få hjelp til nødvendig, om minimal, kommunikasjon uten at C involveres i diskusjonene. C bør få barnefaglig hjelp til gyldiggjøring av sine følelser og tanker, og til realistisk forståelse både av mor og av far.

C sikres trolig best kontakt med begge foreldre hvis far får medhold i sitt krav om daglig omsorg. Jeg er imidlertid svært usikker på om C bør flytte til Z mot sin vilje.

Det kan tenkes at C bør flytte for å sikre størst stabilitet i livet framover, og for at kontakten med far og D ikke skal avskjæres videre. U.t. er bekymret for om far evner godt nok å lytte til C og «speile» hennes følelser. Det kan imidlertid tenkes at disse egenskapene kommer mer til syne når denne rettssaken er ferdig, og fars «besettelse» har gitt seg. C synes å være robust nok til å tåle denne flyttingen. D synes generelt å ha klart seg rimelig godt; og hun har i mange år hatt far som hovedomsorgsperson med minimal kontakt med mor. ...»

(39) I sin muntlige utdyping under ankeforhandlingen har den sakkyndige fremholdt at en ved avgjørelsen om omsorgsperson bør vektlegge hensynet til stabilitet og forutsigbarhet i Cs tilværelse over lang tid fremover, både når det gjelder relasjoner til de som står henne nær, og med hensyn til materiell og psykologisk stabilitet. Det må vurderes hvor hun vil få størst muligheter for å «bli sett» og få støtte til utvikling og selvstendigjøring. Etter den sakkyndiges oppfatning er ingen av de to løsningene optimale, men hun mener at det er størst sjanser for en god utvikling for C dersom far får omsorgen for henne. Årsaksforhold knyttet til hypotese A med trekk fra hypotese B antas å ha størst sannsynlighet for seg. Elementer av hensyn til mor ligger bak Cs standpunkt om å ville bo hos mor.

(40) Den sakkyndige har fremholdt at en avgjørelse om flytting vil føre til en krisereaksjon hos C. Hun vil føle seg forvirret, kaotisk og være bekymret for mor. C vil trenge hjelp av en fagperson, en hun har tillit til. Hun må få vite at både far og mor har ansvar for at situasjonen er blitt vanskelig - at dette ikke bare er mors ansvar, slik far er tilbøyelig til å fremstille det. Hun må få hjelp til å forstå at mor vil klare dette; mor må ikke fremstå som reell taper. Samvær med mor må sikres. Flytting bør skje meget raskt. Den umiddelbare hjelp C trenger, bør skje på Y, men også etter flytting vil hun ha et hjelpebehov. Hvorvidt far bør komme til Y i overgangsperioden, bør vurderes av en fagkyndig.

(41) Jeg har vært i tvil, men ut fra opplysningene i saken og redegjørelsene fra den sakkyndige er jeg kommet til å ville følge hennes råd om å la far overta omsorgen for C. Jeg er således enig i at dette må antas å ville gi henne best stabilitet i tilværelsen. Vurderingen bygger blant annet på de opplysninger saken gir om mors og fars personlighet og deres karakteregenskaper, uten at jeg finner grunn til å gå nærmere inn på dette. Men i stabilitetsvurderingen ligger også at daglig omsorg hos far utvilsomt vil gi C best kontakt med begge foreldre og med søsteren, uten de problemer som en kan forutse vil følge dersom C blir boende hos mor. C har behov for begge sine foreldre. Med sine ulike karakteregenskaper vil de også kunne utfylle hverandre og dermed bidra positivt til hennes utvikling.

(42) At endring i daglig omsorg går imot det C sterkt har gitt uttrykk for som sitt ønske, har gjort avgjørelsen vanskelig. Hun er en ganske stor jente nå, og hennes meninger har betydning. Men ut fra det totalbilde denne saken gir, ville det etter min mening ikke være riktig overfor C å la hennes ønske i dag være avgjørende. C og far har ikke hatt et naturlig forhold til hverandre på flere år. Hennes oppfatning er dannet i en konfliktfylt situasjon mellom foreldrene, og i disse årene har hun ikke hatt noen reell mulighet til å oppleve far som omsorgsperson. Blant annet ut fra Ds forklaringer og den sakkyndiges vurdering av Ds situasjon i dag, legger jeg til grunn at far har hatt en god påvirkning på sine døtre.

(43) I den første tiden vil flytting medføre problemer for C, slik den sakkyndige har forutsett og anbefalt søkt avhjulpet på ulike måter, slik jeg har redegjort for. Det er opplyst at C nå har fått kontakt med en psykolog.

(44) Skal flytting til far bli en virkelig god løsning, understreker jeg at det forutsetter at far viser større evne til å lytte til C enn han har vist under sakens gang. Hun må møtes med større forståelse for egne synspunkter og med mer ro og hensynsfullhet.

(45) Den sakkyndige har rådet til at overføring av omsorgen til far gjennomføres raskt for å korte ned den vanskelige ventetiden for C. Det er nå ikke lenge igjen til skoleavslutning før sommerferien. Jeg mener overføring bør skje på den andre dagen i årets sommerferie.

(46) Det gjenstår da å ta stilling til samværsordningen mellom C og mor. Den må bli preget av avstanden mellom Z og Y og av at C går på skole. Hyppigheten av samværene må avpasses slik at ordningen ikke blir for slitsom for henne. Jeg er kommet til at mor bør ha samværsrett annenhver juleferie, annenhver påskeferie, annenhver høst- og vinterferie, og fjorten dager i sommerferien. For øvrig bør mor ha rett til samvær med C en helg hver måned, med unntak for de månedene der det skal være feriesamvær. For helgesamværene skal gjelde at C reiser til mor fredagen og er tilbake søndag kveld. For samvær i julen skal gjelde at C reiser til mor lille julaften og er tilbake hos far 2. januar.

For samvær i påsken skal gjelde at C reiser til mor lørdag før palmesøndag og er tilbake 2. påskedag. For høst- og vinterferien skal gjelde at C reiser lørdagen før ferien starter og er tilbake søndagen før feriens slutt. Partene bør kunne bli enige om når sommerferiesamvær skal starte og avsluttes. I tilsvarende situasjoner avtaler foreldre ofte at de skal kunne bestemme tiden for sommersamvær hver sin gang, og at det i god tid i forveien, før en bestemt dato, skal sies fra om starttidspunktet.

(47) Når det gjelder starten på samværsordningen, bør første samvær etter min vurdering være sommerferiesamvær, og dette bør for sommeren i år ikke vare lenger enn en uke. C bør få mest mulig ro og tid til å venne seg til nye omgivelser før skolestart. Samværet bør finne sted i uke 31, med avreise lørdag 30. juli og retur søndag 7. august. Videre mener jeg at første høstferie bør være hos mor. Første juleferie bør C være hos far, første vinterferie hos far og første påskeferie hos mor.

(48) Anken har ikke ført frem. Saken har imidlertid budt på slik tvil at hver av partene bør bære sine saksomkostninger for alle retter. Begge parter har hatt fri sakførsel for Høyesterett.

(49) Jeg stemmer for denne dom:

1. C skal bo fast hos A med virkning fra den andre dagen i skoleferien sommeren 2005.

2. B skal ha slik samværsrett med C:

a) annenhver juleferie fra 23. desember til 2. januar, første gang julen 2006,

b) annenhver påskeferie fra lørdag før palmesøndag til 2. påskedag, første gang i 2006,

c) annenhver høstferie og annenhver vinterferie fra lørdag før ferieuken til søndag ved feriens slutt, første gang høstferien 2005 og vinterferien 2007,

d) to uker i sommerferien,

e) en helg hver måned, med unntak for de månedene der det avvikles feriesamvær.

Første samvær skal finne sted ved feriesamvær sommeren 2005, begrenset til en uke, med start lørdag 30. juli og retur søndag 7. august.

3. Saksomkostninger tilkjennes ikke for noen instans.

(50) Dommer **Coward**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(51) Dommer **Støle**: Likeså.

(52) Dommer **Skoghøy**: Likeså.

(53) Dommer **Gjølstad**: Likeså.

(54) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

dom:

1. C skal bo fast hos A med virkning fra den andre dagen i skoleferien sommeren 2005.

2. B skal ha slik samværsrett med C:

a) annenhver juleferie fra 23. desember til 2. januar, første gang julen 2006,

b) annenhver påskeferie fra lørdag før palmesøndag til 2. påskedag, første gang i 2006,

c) annenhver høstferie og annenhver vinterferie fra lørdag før ferieuken til søndag ved feriens slutt, første gang høstferien 2005 og vinterferien 2007,

d) to uker i sommerferien,

e) en helg hver måned, med unntak for de månedene der det avvikles feriesamvær.

Første samvær skal finne sted ved feriesamvær sommeren 2005, begrenset til en uke, med start lørdag 30. juli og retur søndag 7. august.

3. Saksomkostninger tilkjennes ikke for noen instans.